

Resumo da unidade 5. O reinado de Isabel II e o significado do Sexenio democrático (3ª quincena)

I. A ESPAÑA ISABELINA

- Abarca dende a morte de Fernando VII en 1833 ata o derrocamento de Isabel II en 1868. Nestes anos asentouse definitivamente en España o sistema político liberal.

1. As guerras carlistas e acceso ao poder dos liberais

- En 1833 os grupos favorables ao absolutismo negáronse a recoñecer a Isabel, a filla de Fernando VII, como lexítima sucesora á Coroa española. Os partidarios de D. Carlos alzáronse en armas. No fondo era unha loita entre o modelo do Antigo Réxime e o novo liberalismo.

- O carlismo tivo maior respaldo en zonas onde estaba máis vivo o espírito foral —o liberalismo pretendía unha maior uniformización da administración do Estado— e onde o campesiñado tiña unha relativa independencia económica.

- Contou tamén co respaldo do clero ameazado nos seus privilexios e propiedades e membros da pequena nobreza rural. O xeneral Zumalacárregui foi o máis coñecido, polo asedio a Bilbao, que fracasou. Remata co *Convenio de Vergara* entre Espartero (liberal) e o xeneral carlista, Maroto.

2. A construción do estado liberal:

2.1. O centralismo

- A ideoloxía liberal rexeitaba calquera particularismo ou diferenza dentro dos territorios da Monarquía española, por consideralos incompatibles co principio de igualdade de tódalas persoas diante da lei.

- A obra de centralización emprendida polos moderados plasmouse na elaboración dun Código Penal (1848). Tamén na fundación de centros educativos grazas ós bens desamortizados da igrexa.

2.2. Partidos Políticos: moderados e progresistas

- Eran agrupacións de personalidades ao redor dalgún notable civil ou militar, e non tiñan programas elaborados senón correntes de opinión. Non eran como os actuais.

- Os liberais **moderados** ou *doutrinarios* tiveron un prolongado protagonismo político. Eran partidarios da *soberanía compartida* entre as Cortes e o Rei. Defendían un sufraxio censatario moi restrinxido, a colaboración coa Igrexa católica e a confesionalidade do Estado, e limitar as liberdades de expresión —de imprenta— e asociación.

- Os **progresistas** ou *exaltados* defendían: a soberanía popular, o sufraxio universal masculino, as liberdades individuais (reunión, asociación, prensa, culto...), a separación de poderes.

2.3. O exército e os “pronunciamentos”

- O servizo militar foi obrigatorio pero era posible evitalo por medio dun pago en metálico (redención) ou pagando a outro para que realizase o servizo (substitución).

- Foron unha forma frecuente de rebeldía militar con fins políticos e co apoio de elementos civís. Existiron “*pronunciamentos*” de diverso signo político, sendo máis característicos os de carácter revolucionario liberal

2.4. A Milicia Nacional e Garda Civil

- Era unha forza nacional, alternativa ao exército regular, na que todos os seus membros eran iguais. Os moderados suprimírona e foi restituída nas etapas nas que os progresistas estiveron no poder
- O marqués de Ahumada fundou en 1844 a *Garda Civil* que foi o primeiro corpo de seguridade pública de ámbito nacional. A súa actividade centrouse na protección da propiedade rural.

Evolución política do reinado de Isabel II (1833-1868)

- O Estatuto Real de 1834

Martínez de la Rosa elaborouno ano 1834 pero non era unha Constitución, porque non recoñecía a soberanía nacional.

- A Constitución de 1837

- Esta Constitución, aínda que elaborada polos progresistas, recollía principios *doutrinarios* propios dos moderados bicameralismo, pero recoñecía o principio da soberanía nacional.

- A rexencia de Espartero (1841-1843)

O seu goberno foi moi autoritario, o que lle fixo perder progresivamente os apoios cos que chegara ó poder. En 1843 foi derribado por un pronunciamento militar encabezado polo xeneral Narváez e O'Donnell e apoiado polo partido moderado.

- A década moderada (1843-1868)

- A Constitución de 1845 foi a que estivo máis tempo en vigor. Os moderados ocuparon o poder ininterrompidamente durante dez anos, baixo o firme liderado do xeneral Narváez
- Concordato de 1851, vixente case sen interrupción ata a 2ª República (1931). Deixaba en mans da Igrexa a inspección e supervisión do ensino e a censura.

- A oposición ao moderantismo

Estaba formada polos progresistas que só chegaban ao poder mediante pronunciamentos e o *partido demócrata* que reivindicaba un programa radical de liberdades. No extremo contrario do abano ideolóxico estaban os *carlistas* que tomaron de novo as armas en 1848 e 1860

- O bienio progresista (1854-1856)

- Iníciase cun *pronunciamento* militar en Vicálvaro (a chamada *Vicalvarada*) protagonizado por militares moderados pero contrarios á corrupción. Nos dous anos de goberno progresista (compartido por Espartero e O'Donnell) constituíuse unha nova forza política, a Unión Liberal no que converxeron persoas procedentes do moderantismo e do campo progresista. A obra mais importante desta etapa foi:

- Desamortización de Madoz e Lei Xeral de Ferrocarrís (1855)

- Segundo período moderado (1856-1868)

- Durante os derradeiros doce anos do reinado de Isabel II alternáronse na presidencia do goberno os xenerais moderados O'Donnell e Narváez.
- Os conflitos foron en aumento, sendo a represión a única resposta.

II. O SEXENIO DEMOCRÁTICO

- A Gloriosa

- En 1866 toda a oposición á raíña, que estaba en contra da “camarilla” gobernante asina o Pacto de Ostende, para decidir a forma de goberno. O movemento revolucionario estalou en setembro de 1868: *Viva España con honra!* As aspiracións das distintas forzas sociais que participaron na revolución son distintas

- O Goberno provisional e a Constitución de 1869

- As eleccións para Cortes Constituíntes, nas que por primeira vez puideron votar tódolos varóns españois maiores de 25 anos, configuraron un parlamento representativo das forzas participantes na Revolución

- O carácter democrático da Constitución

- O fracaso da monarquía constitucional

Prim, xefe de goberno. Problemas a resolver: busca dun candidato para o trono; a resposta ás demandas populares de abolicións dos impostos e quintas; solución á rebelión cubana.

- O novo rei: Amadeo de Savoia e a crise dos partidos

Era unha garantía de respecto ó liberalismo e a Constitución, pero o apoio que recibiu nas Cortes foi moi feble. En 1870 foi asasinado Prim e o rei quedou sen valedor no país.

Na coalición gobernante os personalismos dominaban sobre o consenso. Desde a dimisión do xeneral Serrano como Presidente do Goberno (21 de xullo) sucedéronse unha serie de efémeros gobernos

- O Movemento Obreiro e a I Internacional

- Na escisión da Internacional a maioría dos grupos apoiaron as ideas anarquistas, e só un pequeno grupo de Madrid (no que estaba Pablo Iglesias) apoiou as teses marxistas. España é país de forte implantación anarquista.

- A sublevación carlista

En 1872 iniciouse de novo a loita armada: 3ª guerra carlista.

- A I República

Despois da abdicación do rei, proclamouse a 1ª República. Os republicanos estaban divididos en dous grupos: unitarios e federais.

- O proxecto de Constitución federal de 1873

As cortes constituíntes elaboraron unha nova Constitución, que non puido ser aprobada. A súa maior novidade reside na estrutura federal do Estado que propón. Están formadas por dúas cámaras con diferentes poderes

- A revolución cantonalista

- Os federais de provincias, partidarios dunha confederación, deciden tomar a iniciativa constituíndose en cantóns. No movemento insurreccional participan federais, pero tamén as agrupacións obreiras federalistas. O primeiro foi Cartaxena.

- O fracaso da República

- O unitario Salmerón dimitiu por negarse a asinar penas de morte, e pasou o goberno a Castelar. Derrotado por unha alianza de esquerdas nas Cortes prodúcese o golpe de estado do xeneral Pavía.

- A oligarquía española, mesmo os progresistas de Sagasta e algúns radicais, estaba abertamente a favor da solución “alfonsina”, que xa preparaba Cánovas del Castillo.
- O pronunciamento de Martínez Campos nos derradeiros días de 1874 deu paso á Restauración borbónica.